

podatke. No, unatoč tomu, nema sumnje da ova knjiga zaslužuje pozornost stručne javnosti, i to dokazuju najmanje dva razloga. Ona je, po mom sudu, dobar primjer interdisciplinarnog pristupa istraživanju prošle stvarnosti, napose prožimanja između arhivistike i povijesne znanosti - ali i odabira predmeta istraživanja. Da je kojim slučajem autor smatrao potrebnim minucioznije prokomentirati grafička rješenja starih memoranduma i ta rješenja usporediti s najnovijim grafičkim tendencijama u oblikovanju dekorativnih zaglavlja, ova bi studija zasigurno bila još respektabilnija i poticajnija.

Borislav Bijelić

Zlatko VIRC, *Hrvatski sokol u sjeveroistočnoj Hrvatskoj*, Slavonska naklada "Privlačica", Vinkovci 1998., 203 str.

Monografija *Hrvatski sokol u sjeveroistočnoj Hrvatskoj* magistra Zlatka Virc, voditelja spremišta Državnog arhiva u Vinkovcima, obrađuje povijest sokolskih društava na području sjeveroistočne Hrvatske u razdoblju od osnivanja prvih sokolskih društava 1862. do ukidanja 1929. godine.

Knjiga je podijeljena na sedam poglavlja i uz tekst je opremljena bogatim slikovnim materijalom. U uvodnom dijelu autor donosi povijest nastanka sokolskog pokreta u Pragu 1862., njegovo širenje na slavenske zemlje, osnivanje Hrvatskog sokola u Zagrebu 1874., a zatim i u ostalim dijelovima Hrvatske. Djelovanje Hrvatskog sokola autor je podijelio u četiri razdoblja prema kronološkom redosljedu. Kao izvorni materijal za monografiju korišteni su izvještaji publicirani u časopisu *Hrvatski sokol*.

U prvom poglavlju, koje govori o razdoblju od osnivanja prvih sokolskih društava do raspada Austro-Ugarske monarhije 1918., autor obrađuje političku situaciju u vrijeme osnivanja sokolskih društava u Hrvatskoj, prati širenje pokreta u pojedinim mjestima sjeveroistočne Hrvatske. Prema izvješćima i pravilima sokolskih društava prikazuje nastanak i djelovanje sokola u Vukovaru, Iloku, Babinoj Gredi, Sotinu, Tompojevcima, Vinkovcima, Osijeku i dr. U drugom poglavlju prati razdoblje ujedinjavanja hrvatskih i srpskih sokolskih društava 1919.g. i njihovo ponovno razdvajanje u Vinkovcima, Iloku, Županji i Vukovaru. Obnova Hrvatskog sokola i rad do velike proslave je sadržaj trećeg poglavlja, u kojem Zlatko Virc govori o društveno-političkom djelovanju i previranjima do 1925.g. U četvrtom poglavlju pod nazivom "Proslava 1000. obljetnice Hrvatskog kraljevstva i III. svesokolski slet" autor donosi podatke o pripremi i organiziranju proslava u Vukovaru, Iloku, Županji, Vinkovcima i Ivankovu, kao i pripreme za sudjelovanje na sletu u povodu obljetnice Hrvatskog kraljevstva. Sljedeće poglavlje govori o razdoblju intenzivnog djelovanja sokolskih društava do ukidanja hrvatske sokolske organizacije krajem 1929. Prema odredbama tadašnjih Pravila društava autor prati djelovanje i organizaciju društava u Vinkovcima, Vukovaru, Iloku, Županji i Mitrovici. Uz to izvještava o osnivanju, pravilima i nastupima konjaničkog sokola, i navodi u cjelini predavanje Marka Lombarovića, pročelnika kulturnog odjela hrvatskog sokola u Vinkovcima, koje je održano u Vinkovcima 1928. godine. Šesti dio govori o ukidanju Hrvatskog sokola na temelju zakona o osnivanju sokola Kraljevine Jugoslavije od 5. prosinca 1929. i prikazuje događaje na području sjeveroistočne Hrvatske nakon donošenja zakona. U posljednjem poglavlju "Obnova Hrvatskog sokola u Vinkovcima" prikazuje sadašnju organizaciju i djelatnost povijesnog i športskog društva Hrvatski sokol u Vinkovcima od 1992. do 1998. Donosi popis članova društva i statut Hrvatskog sokola iz 1998. godine.

Osim ovih sedam poglavlja, uvoda i pogovora knjiga sadrži opširne bilješke na kraju svakog poglavlja te brojne priloge plakata, fotografija, pozivnica, pravila i programa priredbi.

Zlatko Virc je prvi povjesničar koji je pristupio sustavnom prikupljanju i obradi publiciranog i slikovnog materijala za povijest sokolske organizacije. Nastanak i djelovanje Hrvatskog sokola malo je istraženo i obrađivano, a posebice je malo istraživano rad sokolskih organizacija u sjeveroistočnoj Hrvatskoj. Ova knjiga je dobrodošao prilog daljnjoj povijesti *Sokola* te predstavlja začetak istraživanja koje bi na temelju arhivskog gradiva i tiskanog materijala rasvijetlilo pojam, ulogu i djelovanje sokola na hrvatskom području.

Zdenka Baždar

F. William ENGD AHL, *Stoljeće rata. Anglo-američka naftna politika i novi svjetski poredak*, AGM, Zagreb, 2000., 420. str.

S približavanjem prijelaza stoljeća sve je veći broj stručnih, a naročito popularno-znanstvenih knjiga o pojedinim aspektima stoljeća na izmaku. Knjiga *Stoljeće rata* F. W. Engdahla pripada drugoj kategoriji, ali će zacijelo svojom tematikom privući publiku različitih struka (povjesničare, ekonomiste, geopolitičare...) i interesa.

Autor je svjestan nekonvencionalnosti iznesenih teza i njihovog mogućeg utjecaja na čitatelja pa u "Predgovoru hrvatskom izdanju" (9.-11.) i "Predgovoru" (12.-14.) objašnjava što je time htio postići, a što ne. Pritom izričito naglašava da mu nije cilj izazvati pesimizam običnih ljudi ili netrpeljivost prema pojedinim narodima i državama, nego ukazati na zajedničku nit koja povezuje naizgled nespojive događaje. Prosudbu o tome koliko je knjiga uvjerljiva i hoće li prihvatiti pojedine teze ili ne, autor prepušta svakom pojedinom čitatelju.

Glavnina je knjige posvećena 20. stoljeću, ali F. W. Engdahl ukazuje na pojedine događaje tijekom cijelog 19. st. čije su se dalekosežne posljedice osjećale i nakon stotinu godina. Unatoč tome, snalaženje u knjizi nije problematično jer ga, osim kronološkog redosljeda, dodatno olakšava podjela na jedanaest poglavlja, a svako je poglavlje podijeljeno na nekoliko potpoglavlja.

Prvo poglavlje pod nazivom "Tri stupa Britanskog Carstva" (15.-30.)⁷ vraća nas sve do Napoleonova poraza i Bečkog kongresa 1814.-1815. god. kada su, prema Engdahlovu mišljenju, postavljeni temelji istinske moći Britanskoga Carstva. Zlatni standard britanske funte zasnovan na velikim količinama zlata preuzetim u ime pobjede, doveo je do formiranja osnovnog cilja britanske vanjske politike tijekom cijelog 19. st. - kako uspostaviti kontrolu nad što većim količinama svjetskih zaliha zlata. Tri su "stupova" bila presudna za osiguranje britanske premoći nad ostatkom svijeta. Prvi od njih je prevlast na moru, a time i u svjetskoj pomorskoj trgovini. Drugi je neupitna dominacija u međunarodnom bankarstvu, a treći dominacija na području glavnih svjetskih sirovina (pamuka, metala, kave, ugljena i krajem stoljeća nafte). Drugi ključni trenutak iz 19. st., a presudan za povijest 20. st., donošenje je Carinske izjave (*Statement of Principle*) 1820. god., kojom se prvi put popustilo bankarskim interesima, a zasnovala se na tzv. "apsolutnoj slobodnoj trgovini". Britanski je

⁷ Potpoglavlja: Carstvu je potrebna nova strategija; "Slobodna trgovina" i sredstva britanske moći; Britansko "neformalno carstvo"; Velika kriza iz 1873. godine.